

ORÍGENS DE LA GUERRA FREDA

Antoni Correig i Blanchar

BIBLIOGRAFIA

«*El Reajuste de Europa*». ARNOLD TOYNBEE. Ed. Vergara.

«*Historia General de las Civilizaciones*», tomo 7 (La época contemporánea). MAURICE CROUZET. Ed. Destino.

«*Dictionnaire d'Histoire Universelle*». MICHEL MOURRE. Editions Universitaires.

«*Ironías de la Historia*». ISAAC DEUTSCHER. Edicions 62 (Península).

«*Introducció a la Història Contemporània*». GEOFFREY BARRACLOUGH. Ed. 62.

Recentment hem llegit pels diaris que era possible un nou revifallament de la guerra freda. Sembla poder-se deduir com a conseqüència de la intransigència de les dues superpotències enfront dels problemes, podríem ja dir, clàssics, de la política internacional: Vietnam, Orient Mitjà, Berlín, i, per altra banda, el pessimisme, disfressat d'un cert optimisme, de les converses SALT a Helsinki, les manifestacions de força al Mediterrani, algunes declaracions a diaris nord-americans i soviètics, etc., etc. Pot resultar interessant, doncs, recordar en què va consistir la guerra freda i els seus orígens.

A finals del segle passat van començar les potències europees com a regidores de la política mundial, especialment a l'Extrem Orient. Concretament, en aquesta regió s'havien convertit en una gran potència els Estats Units, l'any 1898, en anexionar-se les Filipines i Guam i quan, l'any següent, en la nota de Hay, el 6 de setembre, formularen el principi de la integritat i inviolabilitat de la Xina; fou la primera vegada que feien una declaració de caràcter general referent a afers exteriors al continent americà. Començaren així a aparèixer com a potència mundial, i la defensa dels seus interessos provocà el conflicte amb Rússia, única potència que podia desafiar eficaçment als Estats Units en aquella regió. Començaren doncs a enfrontar-se com a potències rivals, encara que aquesta rivalitat no es presentà d'una manera oberta i directa. El 1905, la victòria japonesa sobre Rússia demostrà que aquesta no era l'única potència que podia enfrontar-se als Estats Units. Començà així un conflicte d'interessos que, a la llarga, dividí al món en dos camps hostils.

Després de la primera guerra mundial, el món quedà pràcticament dividit en dos grans blocs de potències rivals, inspirats per les dues ideologies, totalment irreconciliables, marcades pel bloc occidental i la Unió Soviètica.

Durant la segona guerra mundial, el 28 de novembre del 1943, a la Conferència de Teheran, Churchill, Roosevelt i Stalin es posaren d'acord per desmembrar Alemanya; a la Conferència de Ialta, del 4 a l'11 de febrer del 1945, els tres grans delimitaren les seves zones d'ocupació, i a la Conferència de Potsdam, del 17 de juliol al 2 d'agost del 1945, es preveu la perpètua desmilitarització d'Alemanya, tot confiant als Quatre Grans l'exercici de la seva sobirania. A partir d'aquest moment, la repartició del món entre els aliats era ja pràcticament un fet. La ruptura definitiva entre els aliats es concretà el 12 de març del 1947 amb motiu de la proclamació de la «doctrina Truman»: els Estats Units d'Amèrica substituiran a Gran Bretanya en l'aportació d'ajut militar a Turquia i al govern grec contra els guerrillers comunistes; el seu propòsit és contenir el comunisme i la influència soviètica en aquests països. Dos mesos més tard de la declaració de la doctrina Truman, els Estats Units proclamaren el Pla Marshall; l'ajut americà estava reservat, però, als països el règim polític dels quals era aprovat pels Estats Units. La seva conseqüència immediata fou la consolidació dels dos blocs. Ara, ja, qualsevol decisió adoptada per un dels dos blocs era considerada per l'altre com un acte ofensiu que exigia una rèplica, i al seu torn, cada una d'aquestes respostes és interpretada com una amenaça que ha de motivar nous preparatius defensius. Així sorgiren el Pacte Atlàntic i el Pacte de Varsòvia. El problema que havia sorgit el 1917, després de la revolució bolxevic, havia arribat a la seva màxima virulència: de totes passades s'havia de contenir el comunisme, una vegada constatat, després de la guerra civil russa, que no es podia enderrocar.

Fou en aquest context que es començà a desenvolupar, en tota la seva profunditat, aquesta nova modalitat de guerra anomenada guerra freda. El seu objectiu no és la destrucció i mutilació física de l'enemic, sinó un altre de molt més greu i que atempta molt més directament contra la naturalesa humana: la destrucció i mutilació dels nostres propis esperits, essent la primera víctima la veritat, sense la qual l'home queda anorreat. Les

seves armes no són les convencionals, sinó unes altres molt més subtils i difícils de contrarrestar: els mites i llegendes de la propaganda. I, apartant-se també del tipus de guerra clàssic, el seu desenvolupament no es limita al territori enemic, sinó que primàriament i essencialment té lloc al territori propi.

Anem a veure com es va originar la guerra freda. En acabar-se la segona guerra mundial, sobresortiren els Estats Units i la Unió Soviètica com els dos grans gegants victoriosos. Aquesta imatge és, però, una deformació de la realitat, perquè col·loca els dos gegants al mateix nivell. Els Estats Units s'enriquiren durant la segona guerra mundial, tenien el monopoli de l'energia atòmica, havien tingut relativament molt poques baixes, i al seu territori no havia caigut ni una sola bomba; però tenien una gran debilitat de la qual no eren conscients: el seu astorament per les seves dimensions i el seu poder, i la seva complaença, fariseisme i arrogància. Respecte a la Unió Soviètica, la seva situació era completament diferent: els seus centres industrials més importants havien quedat completament enrunats, havien tingut 20 milions de morts (el 1959 la desproporció era encara de 31 milions d'homes enfront de 52 milions de dones); resumint, el seu país havia quedat completament arrasat. En aquestes condicions no deixa de resultar ben irònica la creença del món occidental en la realitat de l'amenaça militar russa; com a màxim, la Unió Soviètica hauria pogut lluitar per la seva supervivència.

Un altre dels mites fou la creença en les quintes columnes russes i en els diversos partits comunistes que, sota les ordres de Stalin, volien portar a terme la revolució mundial. Aquest mite tenia encara menys consistència que l'anterior. Certament que l'obediència de la Tercera Internacional a Stalin era total, però també és cert que aquest utilitzà els partits comunistes per amorrar, detenir i inclús sabotejar el desenvolupament de la revolució més enllà de la seva zona d'influència, convertint-los en agents de la seva diplomàcia, essent els que més eficaçment deturaren l'avenç comunista, ja abans de la segona guerra mundial. Com a exemples podem recordar, entre molts d'altres, el condicionament de la trama d'armes a l'exèrcit republicà espanyol, el 1937, a la supressió de les forces que no estaven sota les seves ordres (recordem, a partir dels fets de maig del 1937, la liquidació del P. O. U. M. i l'intent de liquidació de la C. N. T.; l'esclafament, per les forces britàniques i americanes, els anys 1946-47, de l'aixecament comunista grec, sense ni un sol mot de protesta per part de Sta-

lin; la seva total passivitat davant de l'expulsió dels ministres comunistes dels governs italià i francès, etc., etc. Stalin complí al peu de la lletra, com reconegué Churchill, els acords internacionals als quals s'havia compromès. Recordem també que Stalin s'oposà fins a l'últim moment a la presa del poder per Mao Tse-tung a la Xina: no fou fins a la presa del poder per aquest últim que Stalin es presentà com el seu gran amic i protector. Aquesta política podia, però, estar motivada per les exigències de la reconstrucció de la Unió Soviètica de la post-guerra i per la concepció staliniana del «socialisme en un sol país».

Com podem veure, l'objectiu fonamental de la guerra freda, per la banda del bloc occidental, era deturar l'avenç del comunisme dirigit pel «mefistofèlic» Stalin, sense tenir en compte que les agitacions revolucionàries tenen una dinàmica pròpia, deslligada de la influència internacional; recordem els moviments d'alliberació nacional dels països colonials. Era totalment irreal la idea d'un gegant rus inclinat a la subversió i dominació internacional.

Aquesta actitud del bloc occidental es basà en una infravaloració de la debilitat russa per una banda, i per l'altra en una infravaloració de la seva força potencial: la Unió Soviètica no seria capaç de trencar el monopoli americà de l'energia atòmica; sobre aquest punt no cal fer comentaris, tan sols cal recordar les actuals converses del SALT a Helsinki sobre la limitació d'armament nuclear.

Un altre dels pressupostos en què es basava l'estratègia occidental fou la concepció monolítica del bloc comunista. Aquesta idea tingué una base molt limitada. Certament que mentre la Unió Soviètica estigué exposada a una constant pressió hostil i quasi bèl·lica i sota l'amenaça real de Hitler, el poble rus i la internacional comunista obeïren cegament les exigències de Stalin; també continuà aquesta obediència als començaments de la post-guerra, quan la Unió Soviètica, sota tota mena d'amenaça i pressions hostils exteriors, havia de reconstruir les seves runes. De fet, foren les mateixes potències occidentals les que contribuïren a formar aquest monolit, encara que sobre una base ben poc sòlida: un motlle totalitari amb una uniformitat absolutament dogmàtica, manca de principis, i imposada pel terror.

Però a mesura que el comunisme s'expansionà el monolit començà a esquerdar-se i escindir-se. La primera manifestació fou la revolta de Tito contra Stalin, el 1948. A la mort de Stalin es manifestaren obertament el descontentament del poble rus i les distensions entre la Unió Soviètica i els altres països comunistes, actuant en contra

del monolit stalinista; el 1958 assistirem a les primeres manifestacions de la ruptura xino-russa, i la invasió de Txecoslovàquia pels exèrcits del Pacte de Varsòvia a l'agost del 1968 acabà d'aprofundir les diferències existents entre diverses nacions i partits comunistes i la Unió Soviètica. Avui dia el monolit soviètic ha quedat com un mite. Però això no vol pas dir que es pugui bandejar totalment; per exemple no es pot infravalorar la necessitat que té la Unió Soviètica de mantenir una certa solidaritat amb la Xina enfront de la pressió armada nord-americana al sud-est asiàtic. Implícitament, existeix una solidaritat fonamental entre els règims anticapitalistes enfront dels capitalistes.

Actualment totes les equivocacions i falses il·lusions característiques de la guerra freda es re-

produïxen al Vietnam, i tota l'estratègia nord-americana ha quedat en un punt mort enfront de la muralla vietnamesa.

Es difícil, actualment, en part degut a la poca perspectiva que en tenim i en part a la seva mateixa naturalesa, de parlar de les conseqüències de la guerra freda. Un fet, però, sembla haver estat molt a prop de produir-se, i es torna a estar pendent d'un fil actualment de si s'hi arribarà: la perpetració de la divisió del món en dos blocs antagònics i irreconciliables, un d'ells disfressat de revolucionari o portantveus de la justícia, i l'altre de democràtic; portantveus de la llibertat. Es potser el resultat més alarmant de la guerra freda el qual ens és mostrat cínicament sota el «tranquil·litzador» «*status quo*» actual de la «coexistència pacífica».

NOTICIARI LOCAL

- L'Excma. Diputació de Tarragona ha concedit a les entitats Reus Esportiu i Club Natació Reus «Ploms» una subvenció de 2.298.330 pessetes i 1.160.000 pessetes, respectivament, per milloraments esportius.
- Al saló d'actes del Museu Arqueològic Provincial el Dr. Salvador Vilaseca inicia el cicle de conferències organitzat per la Reial Societat Arqueològica i el Museu amb el tema «La Prehistòria a les comarques tarragonines».
- Edicions «La Galera», de Barcelona, acaba de publicar dintre la col·lecció «A POC A POC: APA, APA (p, l), MIAU MIAU (m, s), LA SOPA (p, l, m, s) i A L'ESCOLA (s, d) de M.ª Angels Ollé amb il·lustracions de Pere Prats.
- L'escala de la Casa Navàs, edifici projectat per Lluís Domènech i Montaner, il·lustra un dels dotze fulls del calendari de Serra d'Or d'enguany, que evoquen algunes obres poc conegudes del Modernisme.
- Dintre la col·lecció «El Galliner», ha estat publicat «La petita història d'un home qual-sevol» de Ramon Gomis, «Premi Joan Santamaria 1970».

NOTICIARI COMARCAL

- Ha estat nomenat nou Arquebisbe de Tarragona el Dr. Josep Pont i Gol, actual bisbe de Segorb.
- Dom Maur Esteve, ha estat nomenat nou Abat de Poblet.
- Mn. Joan Martí Alamís, natural del Milà, antic director del col·legi de la Mercè, de Montblanc, i actual director de Sant Pau, de Tarragona, ha estat nomenat Bisbe de la Seu d'Urgell i copríncep d'Andorra.
- Per ordre del Ministre d'Educació i Ciència ha estat creada la Biblioteca Pública i Municipal d'Alforja.

NOTICIARI DEL CENTRE

- Dilluns, 7.—Lectura poètica de «Foix».
- Divendres, 11.—Inauguració exposició Josep Piqué Iderte.
- Divendres, 11.—Conferència pel senyor Gaietà Renom amb motiu homenatge pòstum al mestre Elisard Sala, i actuació de la Coral del Centre.
- Dissabte, 12.—Col·loqui d'art amb motiu exposició Josep Piqué Iserte.
- Dimarts, 15.—Conferència a càrrec de Maria Angels Oller sobre «Les Joguines».
- Dijous, 17.—VI sessió de Cine-Club amb la pel·lícula «I pugni in tasca», de Marco Bellocchio.
- Diumenge, 27.—Lectura poètica de Joan Salvat Papaseit.